

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 18 • год. ХСVII • 25 септември 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

„КЪСАТ ЧАСТИ ОТ ЖИВОТО ТЯЛО НА БЪЛГАРИЯ“

За Ньойския договор и протестите
срещу него разказва книгата на
Стоян Райчевски „Долу Ньой! 1919“

На стр. 5

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ ЖЕНСКИ СЪБОР-ПОКЛОНЕНИЕ В С. АВРЕН

На 19 септември 2020 г., в Крумовградското село Аврен се проведе традиционният Национален тракийски женски събор-поклонение в памет на избитите 42 жени и деца от село Манастир. Поклонението бе организирано от Община Крумовград, Съюза на тракийските дружества в България, Национален

тракийски женски съюз при СТДБ, тракийското дружество „Тракия – 1922“ в Крумовград и кметството в с. Аврен. Заради противоепидемичните мерки, въведени от Министъра на здравеопазването във връзка с разпространението на Covid-19, в поклонението участваха ограничен брой представители на Съюза на тракийските дружества в България, ТЖС, ТНИ, представители на кметствата в Крумовград и Аврен.

Участие в поклонението взеха Красимир Премянов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Стефан Начев – главен секретар на Съюза, Цанко Атанасов, член на Централното ръководство, председател на тракийското дружество „Одринска Тракия“ и съпредседател на Тракийския младежки съюз, членовете на Върховния комитет: чл. – кор. проф. д-н Георги Михов, Мариана

Ликова – председател на тракийското дружество „Тракийско сърце“ в Кърджали, Ангел Коджаманов, Веселин Костов – председател на тракийското дружество „Тракия – 1922“ в Крумовград, Иванка Мечева – съпредседател на Тракийския женски съюз при СТДБ, д-р Ваня Иванова – член на ВК на СТДБ и на ръководството на ТЖС, Даниела Коджаманова – директор на филиала на ТНИ в Кърджали, Мария Божкова, Милена Алекова – кметски наместник на с. Аврен, инж. Абидин Хаджимехмед – заместник-кмет на община Крумовград, признателни българи и потомци на тракийски бежанци, активисти на тракийското движение, потомци и местни жители.

Програмата започна със заупокойна молитва, отслужена в църквата „Свети Иван Рилски“ в Крумовград, в памет на избитите

жени и деца от село Манастир. Поклонението пред паметника на жертвите в с. Аврен беше открито от Веселин Костов – председател на тракийското дружество „Тракия – 1922“ в Крумовград. Председателят на СТДБ Красимир Премянов приветства участниците в поклонението и

припомни трагичната съдба на жените и децата, загинали от турски башибозук при с. Манастир, като акцентира на необходимостта да се отстоява тракийската кауза, която е българска.

Продължава на 2-а стр.

ПАМЕТ ЗА АВРЕН

ИВАНКА МЕЧЕВА

„Старците се смълчаха. Навярно в песен се събират най-съкровени думи и спомени за Манастир на тези смълчани иначе хора.

Старците се спогледаха, прихванаха се през раменете като за хоро и подеха:

*Тъй чули ли сте ил не сте
какво е чудо станало.
Манастир село голямо
на огън го изгурели
пустите башибозуци.
Манастирските деойки
и младите хни невести
башибозуци ги караха
и ги робини одеа
низ сая гора зелена.
Ага девойки цвилнеха
гора се върше свиваше
от бога роса росеше...*

Безписменият народ бе съхранил трагедията в неподвластна на страх и измама наследствена памет. Песента бе излязла в Мъгленик още тогава, през 1913 г. Не бе песен за тлаки и за седенки между затворени стени, бе хороводна. Да се пее и играе на открития към господ мегдан, та и до всевишния да стигнат жалните милни думи! Затова и старците сега се прихванаха през раменете като за слядно манастирско хоро. „Този откъс е от книгата на Никола Инджов „Възречени от Манастир“.

Продължава на 3-а стр.

АКАД. АНТОН ДОНЧЕВ – СЪС ЗЛАТЕН МЕДАЛ „КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА“

Акад. Антон Дончев бе удостоен с най-високото отличие на СТДБ – златен медал „Капитан Петко войвода“. Отличието заедно с поздравителен адрес на тракийци бе връчено на юбилея от Красимир Премянов – предсе-

дател на Съюза, на 15 септември на неговата творческа вечер в арт залата на хотел „Анел“. Тя беше организирана от Съюза на българските писатели и „Фонд за изкуство и култура – Ангел Симеонов“. Кметът на София Йорданка Фандькова връчи на Антон Дончев герба на София, а председателят на Комисията по култура и меди

Вежди Рашидов го удостои с Почетния знак на Народното събрание. На събитието присъства вицепрезидентът на Република България Илияна Йотова, председателят на БП Боян Ангелов, директорът на Народния театър Марус Донкин, главният секретар на Светия Синод архимандрит Герасим, писатели, културни дейци, учени, журналисти, приятели и почитатели

на класика на българската литература. Поздравителни адреси и цветя изпратиха премиерът Бойко Борисов, председателят на парламента Цвета Караянчева, Н.В. Симеон II. Вечерта, изпълнена със слова, актьорски изпълнения и

песни бе водена от член кор. Иван Гранитски.

Акад. Антон Дончев посрещна 90 годишния си юбилей предишния ден с празничен концерт-спектакъл под патронажа на вицепрезидента на Република България Илияна Йотова в зала 3 на НДК. той бе удостоен и с почетния

плакет на вицепрезидента в знак на признание за огромния му принос за развитието на българската култура и духовност на церемония в Гербовата зала на Президентството. Събитието започна с изпълнение на българския химн и продължи със слова на вицепрезидента Илияна Йотова и на акад. Антон Дончев. Авторът на „Време разделно“ получи поздравителен адрес и от президента Румен Радев.

ТРАКИЙЦИ ОТДАДОХА ПОЧИТ НА ЧАРОДЕЙКАТА МАГДА ПУШКАРОВА

Концерт-спектакъл в чест на именитата певица организира в Летния театър в Бургас тракийското дружество „Странджа“ с подкрепата на Община Бургас.

Тракийци, малкотърновци и бургазлии отдадоха почит към голямата българска народна певица – Чародейката – Магда Пушкарлова. С двучасов концерт – спектакъл на 18 септември бе отбелязана 100-годишнината от рождението на народната певица. Емблематични нейни песни звучаха от сцената на Летния театър в Бургас. Концерт-спектакълът „Чародейката“ започна с авторското стихотворение „Пътят на Чародайката“ на бургаския актьор Валери Еличов. Букет

песните на голямата певица, но изпети от нейни млади последователи. Така на сцената се извиха сестрите Ирина и Росица Станкови, Лазар Налбантов, Петко Янговозов, Техните първи стъпки в изпълненията на странджански народни песни, повечето авторски на Магда Пушкарлова, започват още като деца – таланти. Те са първите, включени във фолклорна група „Тракийче“ към народно читалище „Любен Каравелов“ с ръководител неповторимата Нина Матева.

Закърмени с любовта към българския фолклор, тогава деца, днес и четиримата са едни от новото поколение фолклорни певци, разпространители на народни странджански песни и последователи на Чародейката –

когато изпълнява песента и печели първо място в конкурса в

Малко Търново. Събитието е през 1994 година. А след края на конкурса Пушкарлова я нарича Магда Пушкарлова – младша, припомни творческия път на чаровната Ирина Станкова водещият Валери Еличов. Освен с индивидуално изпълнение, Ирина се включи в дует със сестра си Росица. С изпълнението сестри Станкови взривиха публиката в Летния театър. Много аплодисменти и възгласи получи за своето изпълнение народният певец Лазар Налбантов. В концерта

Петков, Желязко Ангелов и Николай Чапкънов. Концерт-спектакълът „Чародейката“ бе организиран от тракийското дружество „Странджа“ с председател Стефан Колев и с подкрепата на Община Бургас. Гвоздей в програмата бе връчването на плакета „100 години Магда Пушкарлова“. Първото отличие получи кметът на Малко Търново – Илиян Янчев. Поздравителна телеграма до организаторите изпрати Красимир Премянов, председател на СТДБ.

от популярни и неувяхващи песни на Пушкарлова бяха едно истинско, неповторимо бижу. За публиката отново бе истинско изживяване и докосване до

Магда Пушкарлова. Пред публиката Ирина Станкова изпълни емблематичната песен на Пушкарлова „Що не ме ожениш, мале“. „Ирена е била едва 8-годишна,

ИЗЛОЖБА ОТ КОЛЕКЦИЯТА НА ХУБЕН СТЕФАНОВ В ХАСКОВО

Изложбата „Роден край“ беше открита в галерия „Форум“ в Хасково. Експозицията, посветена на празника на Хасково, включва 44 картини на 18 хасковски художници, рисували от 30-те до 90-те години на 20 век. Творбите са притежание на колекционера Хубен Стефанов, който каза на откриването, че те показват духа на онова време. Ценители на изобразителното изкуство могат да се насладят на произведения маслена техника, акварел и пастел. Сред художниците се открояват имена като Димитър Иванов – Лицо, проф. Петър Михайлов, Банко Николов, Христо Форев,

Петър Толчев, Атанас Шаренков, Иван Шеке-ров, Георги Петров, Николай Борев.

Това е втората изложба на колекционера Хубен Стефанов във „Форум“, в която могат да се видят шедро-

ИЗЛОЖБА Роден край

Хасковски художници

колекция на Хубен Стефанов
Откриване: 07.09.2020 г. 17-00 часа ХГ „Форум“

ври на старите майстори от Хасково. Музиката на квартет „Виолина“ посрещна гостите на изложбата, която се организира със съдействието на общината и Сдружение за култура „Хасково 2015“. Тя ще остане на вниманието на ценители в продължение на един месец. Хубен Стефанов е поет, член на Съюза на българските писатели и известен тракийски деец – член на Върховния комитет на СТДБ и на редколегията на вестник „Тракия“.

НАЦИОНАЛЕН ТРАКИЙСКИ ЖЕНСКИ СЪБОР...

Продължение от 1-а стр.

Иванка Мечева – съпредседател на Тракийския женски съюз произнесе слово, в което напомни за непреходния смисъл на поклонението чрез откъс от книгата на Никола Инджов „Възречени от Манастир“. Тя подчерта, че трябва да се съхранява всяко зрънце от паметта за Тракия, че паметта за Аврен е част от паметта за Тракия, от паметта за България и отпрати пожелание да се издирят и поканят на следващото поклонение наследниците на жертвите, чиито имена са изписани върху паметника в с. Аврен. (Словото поместваме отделно). Привет-

ствено слово от името на Себихан Мехмед – кмет на община Крумовград поднесе инж. Абидин Хаджимехмед – заместник-кмет на общината. Пред паметника на избитите жени и деца бяха поднесени венци и цветя от СТДБ, от Тракийския женски съюз при СТДБ, от ТНИ, от Община Крумовград, от кметството на село Аврен, от тракийските дружества – членове на СТДБ, от инициативата „Завръщане към корените“, от политически партии и обществени организации, от всички официални гости и признателни потомци.

ПАМЕТ ЗА АВРЕН

ИВАНКА МЕЧЕВА

Продължение от 1-а стр.

Никола Инджов си отиде от този свят преди няколко месеца. Вкъщи имаме всички негови книги на тракийска тематика. По една или друга причина не бях чела тази книга. Прочетох я след смъртта на автора. Към тази книга ме насочиха мислите в навечерието на събитията в местността Мъгленик край Аврен. В мен възникна въпросът: къде да търсим паметта за събитията в Аврен?

Няколко са измеренията на паметта за Аврен – индивидуалната памет на участниците в събитията в Манастир и местността Мъгленик; родовата памет, захранвана от спомените, и историческата памет, в основата на която е родовата памет. В основата на паметта за Аврен са спомените, които останалите живи манастирци са разказали. В тях оживяват битките за запазване на село Манастир, оживяват ужасите при погрома.

Част от спомените на Петър Стоянов, един от защитниците на селото: „Дойде един помак и ни покани да се предадем, или ще ни избият всичките. Ние отговорихме, че няма да се предадем. Тогава те започнаха да стрелят. В скалисто място бяхме. Тогава убиха брат ми – 30-годишен. Падна жена ми Петра – на 22 години. Жена ми имаше на ръце деветмесечно момиченце. Падна тя- падна и детето. Много деца бяха хвърлени, много. Това сражение беше на 2 км от Манастир.“

Тези хора сигурно са осъзнавали, че няма да удържат селото. Това са били хора, в голямата си част неграмотни, които са носели в себе си високи национални идеали. За тях тези идеали са били толкова естествени, колкото е естествено да дишаш. Без всякаква декларативност те се впускат в жестоката битка за своята свободата и за българщината.

Това минало, което се съдържа в разказите на участниците в съби-

тията в Манастир, ни дава безспорни образци на нравствените устои на тракийци. Тези индивидуални спомени оформят обобщението на историческата памет за духа на тракийци, за силата на техния български дух. Днес ние се прекланяме пред този дух и жертвоготовността на обикновения тракийец.

Няма записан спомен за това какво се е случило с жертвите, открити в местността Мъгленик. Очевидци разказват как са търсили изчезналите си роднини. Едно момче от всички изчезнали са намерили потурчено в село Казълагач у помаци, вече с името Хасан. Зет му го намерил и го откраднал през нощта, за да го върне на майка му. Имало е сведения за жени от Манастир, които са отведени в турски хареми, но е нямало как да бъдат изведени оттам.

И отново спомен на Петър Стоянов: „Да бяхме успели да се укрием само още 3-4 дена, нищо не е щяло да стане... Върнахме се с войските в Гюмюрджина и оттогава все търсим изгубените... В началото на октомври дошли башибозуци да дирят плячка. Стамо Стойчев с челядта си били наблизко и гледали как залавят нещастните жени. Имената на всички пленени от башибозука цялата челяд на Стамо Стойчев ги знаеше: Пазвантов Кироваца с една дъщеря и две мъжки дечица; Мурджо Стамовица с дете в ръце; етърва ѝ и тя Мурджо

Стамовица с две деца; Шабанкина Димковица с три деца...“

Историческата памет, опряла се

на тези разкази, знае какво се е случило. Оцелелите търсят безуспешно изчезналите си жени и деца. От чути слухове и получени откъслечни сведения оцелелите постепенно вървят по пътя на отвлечените. Така до деня на съобщението във вестник „Мир“ от 20.02.1913 г.: „Около Аврен завчера са намерени труповете на 37 жени, моми и деца, избити и изклани. Клането е извършено преди месец. Цялото гюмюр-

джинско население е ужасено.“

По разхвърлените в дола дрехи и престилки близките разпознават жертвите. А те се оказват не 37, а 42.

Тези, които са оформили тази памет за Аврен, отдавна не са на този свят. Но техните разкази са провокирали родолюбивите пазители на тракийската памет да

че там са и част от почернените от трагедията родове. От тогава са изминали повече от сто години. С пристигането си в България манастирските бежанци започват борба за оцеляване. Болката по избитите пари, но усилията за запазване на живите, може би са заглушили спомена и той се явява не толкова често, за да не натоварва и без това тежкия делник. Сигурно очевидците са преглъщали мълчаливо спомена за трагедията. Дали през годините с разпиляването на рода из страната, а може би и в чужбина, този спомен не е избледнял и вече не е парещ. Дали е възможно в някои от родовете това да е само далечен исторически факт, който не поражда никакви чувства?

Пиша тези размисли за родовата памет, изхождайки от собствения си опит. Моите баба и дядо мълчаха за бежанските мъки, може би, за да не натоварват детското ми съзнание и да не разравят своите рани. Така след много години от книгата на Мара Михайлова „Чобанкьой“ аз разбрах как е намерил смъртта си моят прадядо – на кораб, натоварен от гръцките власти с тракийски бежанци, които са откарвани към остров Крит. Дали помладите потомци на родовете, от които са изписаните на паметника в Аврен жертви, съхраняват родовата памет? А може би, пръснати в страната и по света, те дори не знаят за трагедията на погиналите си прабаби, лели и чичовци. Животът винаги върви напред, но опората му е в миналото.

Може би в бъдещата си дейност ТЖС и тракийските дружества трябва да се насочим към разравяне на родовата памет за Аврен и към издирване на съхранените в нея зрънца. А защо да не се опитаме да съберем наследници на изписаните върху паметника родове: Трушанови, Шабанови, Врангови, Пазвантови, Кьосеви, Мурджеви, Жингови (Джингови), Гъзови, Драганови, Момчилови, Петкови.

За съхраняване на историческата памет за Аврен СТДБ и ТЖС съвместно с тракийското дружество в Крумовград и кметствата в Крумовград и Аврен провеждат ежегодните възпоменания през месец септември. Тези възпоменания са по идея на Петра Мечева, идеята е утвърдена от втори конгрес на ТЖС през 2002 г. Поклон пред жертвите правят представители на различните етноси и героизмове-дания от района. В годините назад е доказано, че тракийци са съжителствали мирно с народностите от Тракия. Общото поклонение пред жертвите от Мъгленик и общото запазване на паметта за Аврен са още едно доказателство за това.

В едно свое произведение Никола Инджов казва: „Нашата памет е нашата мъка.“ Тази мъка е синтезирана в девиза на тракийци „Не забравяйте, но не отмъщавайте!“

Да не забравяме и да съхраняваме всяко зрънце от паметта за Тракия – това е наш дълг. Паметта за Аврен е част от паметта за Тракия, от паметта за България. Без значение дали тази памет се пази в страната или извън нея. Защото България и Тракия са там, където има съхранена памет за тях.

Иванка Мечева е съпредседател на Тракийския женски съюз при Съюза на тракийските дружества в България

МЪЧЕНИЧЕСКАТА СМЪРТ НА ТРАКИЙКАТА

Тук сме, да почетем 42-те невинни жени, девойки и деца от с. Манастир, Гюмюрджинско, които през есента на 1913 г. са отвлечени, изтезавани и накрая избити от башибозук край с. Аврен. Имената им са изписани на паметника, припомнящ мъченическата им смърт, пред който наследниците на тракийските бежанци и жителите на село Аврен всяка година в края на месец септември, се покланяме смиренно.

На 5 септември 2013 г. село Манастир е повторно нападнато и жителите му търсят спасение в бягство. Някои се скриват в горите, където след 25 дни ги застига преследващият ги башибозук. След разразилата се битка, неколцината въоръжени мъже успяват да пробият обсадата, за да потърсят помощ. Оцелелите 42 жени и деца са заловени и в течение на няколко месеца са укривани по околните села.

Въображението ни не може да си представи какво са преживели тези нещастни пленници, очакващи смъртта си. Запазен е, оба-

че, разказът на Петко Стоянов, записан на 7 декември 1913 г. от Любомир Милетич. Той е един от мъжете, тръгнали да търсят помощ. Пред очите му са убити брат му, съпругата му и деветмесечната му дъщеричка. И в страшното му отчаяние, в тревогата му за случилото се с „неговата челяд, паднала в ръцете на озверелите башибозуци“, в надеждата му, че пленените са живи, скрити някъде, в трескавите усилия да намери спасение, да накара българските власти да предприемат по-сериозни мерки за издирването на отвлечените, в мъчителното „да бяхме успели да се укрием още три-четири дена...“, в кошмара на неизвестността, в непохватния му опит да скрие задушавашите го сълзи... – в цялата му мъка се оглежда страданието на жертвите – както на загиналите, така и на оцелелите.

Развързката идва в средата на февруари 1914 г., когато отвлечените са намерени жестоко избити и захвърлени в дълбока урва в землището на село Аврен. Близките им погребват останките им в общ гроб. По иници-

тива на тракийското дружество в Крумовград от 1931 г. и на Мара Михайлова, една от основоположничките на Тракийския женски съюз, а по-късно, през 1964 г. – и с помощта на държавата, се открива паметникът. Той ни напомня за отминалите бурни времена, за непокорството и духовната сила на тези крехки жени, останали верни на своя род и име. Затова и Тракийският женски съюз към СТДБ от 2001 г. организира Национален тракийски женски събор-поклонение в с. Аврен.

Спомняме си тези болезнени събития не за да поддържаме жива раната в националната памет, а за да не ги повтаряме; за да отхвърлим ненужната, нечовешка жестокост, която никоя кауза не може да оправдае; за да не забравяме, че състраданието и уважението към всяко човешко същество ни правят достойни хора; за да почетем жената, която създава живота и децата, нашето продължение.

Откъс от словото на д-р Ваня Стоянова на поклонението в Аврен през 2019 г.

КЛИРИК НА ВСЕЛЕНСКАТА ПАТРИАРШИЯ ЩЕ ОБГРИЖВА БЪЛГАРИТЕ В ИСТАНБУЛ

Прецедентът за българската православна общност в града край Босфора е бил игнориран от нашата църква

За пръв път от сто и шестдесет години насам българите в Истанбул имат за свещеник клирик на Цариградската вселенска патриаршия. Това стана факт отпреди малко повече от месец, когато досегашният дългогодишен български свещеник, иконом Ангел Велков, се прибра окончателно в София. Оттогава патриаршията назначи свой клирик на негово място. Това е прецедент за българската православна общност в града край Босфора, която преди сто и шестдесет години се сдобива с независимост от патриаршията и досега си е имала свои клирици.

Както е известно, през 1860 г. няколко от българските архиереи към тази патриаршия се отделят от нея и след десет години на всенародни усилия получават султански ферман за самостоятелно съществуване на Българската православна църква под името „Българска екзархия“. За съжаление това не става по каноничния ред и затова българите са обявени за схизматици, но през 1945 г. най-после схизмата е отменена и Фенер признава самостоятелната БПЦ. Нещата се променят и за българите в Турция: те минават под юрисдикцията на Цариград, свещениците обаче продължават да са българи, посочени от Българската екзархия или после от Българската патриаршия, както е неофициално договорено при вдигането на схизмата.

Така през втората половина на миналия век свещениците са все цариградски българи. Едва в последните години на века от България е изпратен ставрофорен иконом Милко Топузлиев (служил преди това, както и досега в гр. Баня), а от пролетта на 2004 г. го замества ик. Ангел Велков, известен столичен свещеник и председател на централни софийски храмове.

Изпращането на свещеници от България се е наложило, защото самата българска общност не е имала възможност да излъчи свещеник от своите среди. А на всич-

ко отгоре последният цариградски свещеник-българин, о. Константин Костов, през втората половина на 90-те години спря да признава и поменавя своя архиерей (патр. Вартоломей), което доведе до низвергването му от последния.

Когато през м. февруари т. г. о. Ангел Велков след шестнадесет години служение обявил пред църковното настоятелство в Истанбул намерението си да се прибере в София, за това бил уведомен и Св. Синод на БПЦ, командировал го там през 2004 г. Следвайки досегашната традиция в тези отношения, сега синодът ни решил и предложил клирик на Старозагорска епархия (йером. Панкратий, току-що назначен за игумен на Шипченския манастир) да замести напускащия свещеник. Написали и писмо за това, но изненадващо (или не?) получили отрицателен отговор от патр. Вартоломей.

Патриархът пише, че не приема предложения клирик, който щял да бъде много по-полезен на БПЦ в този недостиг на монаси (!) в Шипка и въобще в манастирите, а ще назначи свой клирик, родом българин, който говорел освен български още и гръцки, и английски, а учел и турски. Става дума за прословутия архим. Харалампий (Ничев), който в България последователно е бил клирик на няколко епархии, после зловещо е низвергнат

Видинска епархия. Отново Видинският епархийски съвет го възстановява в презвитерска степен, като отменя низвержението, а след шестмесечен изпитателен срок на деня му връща и архимандритското отличие (!).

Последното не е по-странно от всичко останало в биографията на архимандрита, който след кратко време се оказва студент в магистратурата на Волоколамски митр. Иларион (Алфеев) в Москва, а накрая внезапно е отпуснат от тогавашния Видински митр. Дометиян, за да се окаже клирик на Бурсенската епархия на Вселенска патриаршия (без решение на Св. Синод на БПЦ за прехвърляне на клирик в друга юрисдикция!). И

когато лани митрополитът на Бурса Елпидифор замина за архиепископ в САЩ (към КП), архим. Харалампий става клирик в Истанбул. На два пъти е замествал о. Ангел (по време на годишния му отпуск) в българската църква „Св. Йоан Рилски“ в кв. „Шишли“, служил е инцидентно като гост и в желязната църква „Св. Стефан“ след ремонта ѝ. Както се вижда от всички тези истории, архим. Харалампий някак „естествено“ накрая се оказва свещеник на българската общност. С малката подробност, че в негово лице вече клирик на Патриаршията започва да служи в българските храмове.

В споразумението от февруари 1945 г., подписано при вдигането на „достопечалната схизма“, Вселенската патриаршия получава в своя юрисдикция българските православни общини на територията на Турция (в Истанбул и Одрин). Това е договорено съобразно изискванията на църковните канони и, както е прието в дипломатическите отношения, поставено е на реципрочна основа: Патриаршията се отказва от юрисдикцията си над отдавна влезлите в територията на България енории и манастири, фактически вече преминали във владение на нашата църква. На

Българската екзархия (както тогава все още се нарича БПЦ) неофициално се дава възможността да посочва кандидати за български свещеник, съответно свещеници в българските храмове в Турция (в Одрин – два и в Истанбул – четири). Неофициално, а официалното е залегнало в спогодбата от 19.2.1945 г. между двете поместни църкви: „българските общини могат да посочват на Вселенския патриарх свой енорийски клир (църковните предстоятели в свещен сан, свещениците и дяконите) за одобряване, за назначаване или за негово ръкополагане“. И това продължава около шест десетилетия. Отношенията между двете поместни православни църкви се поддържат в добро състояние, няма сериозни проблеми, почти не остават нерешени въпроси. Но така е при екзарх Стефан, патриарх Кирил и патриарх Максим. Бог да ги прости!

Сега отношенията между двете църкви не са съвсем нормални. Официално или мълчаливо БПЦ се противопоставя на редица предложения и начинания на Фенер, в България патр. Вартоломей беше охулен и освиркан. Просто сега дойде моментът той да си упражни правото, като откаже на БПЦ да изпрати свой клирик за сънародниците ни в неговия град. Същевременно обаче патриархът е спазил спогодбата от 1945 г., като е поискал мнението на българската община за своето предложение – архим. Харалампий (Ничев). И съответно го е получил.

Щом ответната страна е канонически изрядна, това означава, че са допуснати някои грешки от българска страна. Първо, не е направена

необходимата подготовка за изпращането в Истанбул на клирик от България, а синодът си взема решението и го съобщава писмено; така обаче не се работи в международните отношения, пък били те и между сестри-църкви. Второ, не е направено достатъчно от българската държавна дипломация по въпроса, ако въобще тя се е задвижила. Все пак Вселенският патриарх не е някой от архиереите на БПЦ, на когото синодът може да съобщи свое решение за изпълнение. При него ходят лидерите на могъщи държави, короновани глави, посланици и пр. Той умее да общува и да защитава позиции, както и да постига „споразумение на основата на взаимни отстъпки“, което наричаме с чуждите „компромис“. Църковната и държавната дипломация биха намерили такъв, ако си бяха свършили работата. За жалост обаче във външно министерство това им е последна грижа, а през последните две-три десетилетия БПЦ въобще няма свой църковен дипломат на висше равнище. Оставили са един митрополит да „отговаря“ за сънародниците ни в Турция, но той няма опита и подготовката за такава отговорност, т.е. сънародниците са оставени на произвола на съдбата.

Въпросът има и една друга страна. Така нареченото църковно настоятелство в Истанбул всъщност е настоятелство на вакъфа „Български православни църкви в Турция“, преди някоя година преименовано от турските власти на „Българска екзархия“. Като такова то има твърде широк обхват от дейности, повечето от стопански характер, така че църковните въпроси не са първата им грижа. И, запитани от патриарха за въпросния архимандрит, те лесно са казали своето „да“. Е, какво пък, нали ще има кой да служи там на български!

В заключение: проблемът не е в самия архим. Харалампий. Той едва ли се е домогвал да стане свещеник на българските църкви в Истанбул, защото неговата кариера в новата му юрисдикция така или иначе е сигурна. Случаят само показва, че у нас никой не се грижи разумно и системно за духовния живот на сънародниците ни край Босфора. (dveri.bg)

■ Архимандрит Харалампий

■ Вселенската патриаршия

„КЪСАТ ЧАСТИ ОТ ЖИВОТО ТЯЛО НА БЪЛГАРИЯ“

За Ньойския диктат и протестите срещу него разказва книгата на Стоян Райчевски „Долу Ньой! 1919“

ТОДОР КОРУЕВ

Още преди да започнат преговорите за мир в Париж през 1919 г. и още преди да е свършила войната, светът живее с надеждата, че Силите, които трябваше да уредят отношенията между воюващите държави, ще направят, така че те да отговарят на волята на народите съгласно прокламираните 14 точки, уверяваха, че този път следвоенното уреждане на границите ще бъде с плебисцит и съобразено резултатите от допитване за народностното самоопределение на населението. Да си припомним какви са тези 14 правни начала, обявени в послание на президента на САЩ Уилсън през 1918 г.: отказ от тайната дипломация; спазване на международните договори, сътрудничество и мирно уреждане на всички спорни въпроси; свобода на международната търговия и корабоплаване; зачитане правата на нациите на самоопределение, включително и при очертаването на следвоенните граници. България от заявената позиция на президента Уилсън, заживява с надеждата за обединение на всички българи „под една държавна стряха“, да запази част от Добруджа и да получи Тракия по линията Мидия – Енос или Мидия-Родосто. И това очакват светът и България от Парижката конференция, но Версайския (Ньойският за България) решават друго. С това описание започва книгата „Долу Ньой! 1919“ на Стоян Райчевски, излязла в поредицата „Бежанци“ на издателство „Захарий Стоянов“.

Солунското примирие от 29 септември 1918 г. между България и Съглашението (Антантата) дава възможност за достойно излизане от войната и преминаване към желания от всички мирновременен живот. И министър-председателят Александър Малинов очаква да се зачете едностранното излизане на страната от войната и да сключи мир във основата на програмата на президента Уилсън. Но Жорж Клемансо от Париж и Лойд Джордж от Лондон, загърбват тези принципи, налагат едностранно изготвено примирие, съобразено само с исканията и интересите на техните балкански съюзници. И според подписаната конвенция, в която има и тайни членове, България трябваше незабавно да изтегли войските си от Гърция и Сърбия, да демобилизира българската войска, а българските военнопленници да останат да работят в Ориента. А сто хиляди военнослужещи от българската армия в Македония, която нито е победена, нито е пленена, са накарани да сложат оръжие.

Парижката конференция за България се открива на 12 януари 1919 г. Избира се Висш съвет с представители на Франция Жорж Клемансо – председател, Удроу Уилсън – САЩ, Лойд Джордж – Англия и Виторио Орландо – Италия, по-късно сменен

с Томазо Титони. Авторът на „Долу Ньой! 1919“ описва детайлно работата на конференцията, оглася всички писма на българското правителство, петициите от страната, обръщанията на българите бежанци от Източна Тракия, подробно е описано сформирването на българската делегация, поместена е предварителната програма за работата ѝ. Българските делегати обаче са поставени в изолация в „Шато дьо Мадрид“ в парижкото предградие Ньой и с ограничителен режим, а печата навън гърми с клевети към България от гръцката и сръбската пропаганда и искания конференцията да подкрепи териториалните им аспирации към България. Така минават дните до връчването на проектодоговора за мир с България на 19 септември 1919 г. И България получава 25 дни да даде писмените си възражения. Проектодоговорът е с обем 131 печатни страници, с общо 295 члена. И така в него са определени държавните ни граници – откъснати са изконни български територии, като Добруджа, Македония, Беломорска Тракия, Струмишко, Босилеградско, част от Кулско и Белоградчишко. Почти цяла Тракия се отнема от България, като бъдещата ѝ съдба остава да се определи от силите на Съглашението. Задължителната военна служба в България е премахната, Българската войска се свежда до 20 000 военнослужещи, 10 000 жандармерия и до 3000 души погранична стража. Определени са и репарации, които България трябва да изплати – 2 млрд и 250 млн. златни франка, платими за 37 години.

■ Александър Стамболийски подписва Ньойския договор

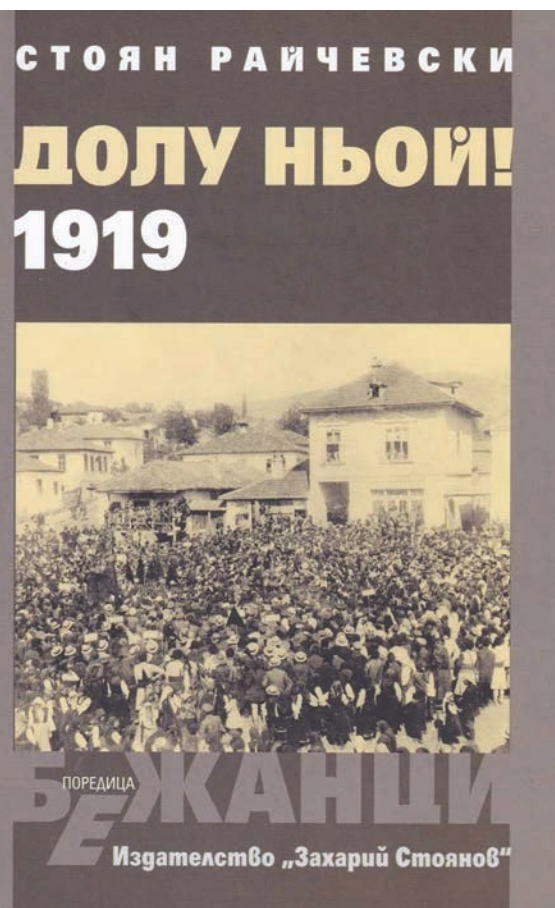
Стоян Райчевски прави точния извод, че Върховният съвет на Мирната конференция третира България по-жестоко и по-брутално, отколкото Германия, Австрия и Унгария. Към отнетите територии, трябва да се добави решението за Западна Тракия, която остава под френска администрация, но след година е предадена на Гърция. А Турция си получава Източна Тракия, възстановявайки границите от 1913 г. Покрусена българска

та делегация се завръща в София, пред посрещачите с черни траурни знамена Самболийски казва: „Какво носим? Смърт!“. Новината за убийствените условия на чакания мир обхожда страната, избухват навсякъде протести, кулминацията на които е 30 септември, обявен за ден на всенароден траур.

Стана ми ясно, защо авторът е нарекъл изследването си „Долу Ньой! 1919“ още щом разгърнах първите страници на главата „Покруса и общобългарски протест срещу Ньойския диктат“. Стоян Райчевски събира на едно място реакцията към Ньойския договор – многолюдни протестни събрания и митинги, траурни шествия, протестни писма и декларации на парламента, на университета, тракийската организация, министерства, държавни учреждения, обществени организации, от многобройни български градове и села. Ето някои заглавия: „Посегателство върху националните права на българския народ“, „Грозните несправди върху българите – позор за Европа и света“, „Конференция на бруталната сила, която погазва правото“, „Конференция поставя България в условия да не може да живее“, „Народът е в траур и в смъртна тревога“, „Велика неправда в днешния ден“, „Няма по-печални дни в историята на българския народ“, „Безправен и нехуманен акт на културна Европа“, „Договорът – отрицание на всяка право и морал“, „Късат части от живото тяло на България“, „Този договор създава условия за нови кръвави войни“, „Мир, който иска нашето пълно заробване“, „Черно петно върху челото на цивилизованото човечество“... Стоян Райчевски публикува и отзивите в българския печат, както и материали из чуждата преса в защита на България, тук се чува и зовът на прокудените българи, както и реакцията на българската жена и обръщанията ѝ към же-

ните по света.

И с тази книга Стоян Райчевски доказва, че историкът е истински историк, когато неговите твърдения се опират на документи. А „Долу Ньой 1919“ е отлично съчетание на изследователската мисъл с документалността. От главата „Гласове на народните будители“ ми се ще да цитирам строфи от стихотворението „Мир!“ на народния поет Иван Вазов:

„Мир ли? Мир ли е това? Не, семе за умрази и за нови хали,
Зъл предвестник на беди големи
И главня, пожари що ще пали!
Мир? Не, мът на злобата пиана!
Лют топор въз правдата свещена,
Нож забит от вълхва в жива рана,
Песен зверска в ада съчинена!...

Българските възражения, които Стоян Райчевски е представил в цялост – са убедителни, тъй като в тях се разкрива истината, но това не трогва Клемансо. Министър-председателят Теодор Теодоров отказва да подпише договора, подава оставката и се връща в България. Но Народното събрание и Царят решават договора да бъде подписан, тъй като иначе ще се смята, че България е във война. И изпращат Александър Стамболийски. Подписването става в кметството на парижкото предградие Ньой на 27 ноември 1919 година.

Любопитното е, че този унизителен за България и крайно несправедлив договор е подписан в градчето, където е замъкът на рицаря Готие дьо Ньой, загинал в голямото сражение срещу българите при Одрин през 1205 година. Стамболийски подписва освен договора за мир още три документа, след което изхвърля леко на страна писалката, като да се отърве по-бързо от нея, някои твърдят, че гневен е счупил писалката, с която е подписал унизителния документ. Ако ви интересува кои други страни са подписали, това са САЩ, Англия, Франция, Италия, Япония, елгия, Китай, Куба, Гърция, Хеджас, Полша, Португалия, Сиам и Чехословакия.

Повестованието на Райчевски ни връща в България – на бурно заседание на парламента в отговор на питане за претенциите на съседите върху Тракия, Македония Добруджа, дори и върху част от старата територия на България, и на друго, на което се разглеждат интерпелации на народни представители и ратификацията на договора. По-нататък Стоян Райчевски разглежда неизпълненото обещание за излаз на Бяло море, новия териториален въпрос „Западни покрайнини“ и наложената неравностойна размяна на малцинствата, както и последвалите конференции в Сан Ремо, Генуа и Лондон и Севърския договор. Не бих подминал подзаглавието на книгата „Разделя с илюзията за правата на Народите“. Това донесе Версайският договор, за нас Ньой.

ПЕТКО КАРАМИТРЕВ ОТ ДОГАН ХИСАР

ПИШЕ ИСТОРИЯ НА ТРАКИЙЦИ

(Продължение от предишния брой)

Село Доган Хисар, Дедеагачка околия, се намира на север от Дедеагач на около 25 километра. Заселено е между две реки – на запад малката река и 3 километра на изток голямата река. Малката река има 6 речни воденици и 1 тепавица. На голямата река има 7 тепавици и 5 воденици. Връща водата тепавицата в голямо вратенце и в 4 големи копани и на няколко околии гриже-то тупаха. Селото имаше голяма мера пасбища и големи гори и храна за добитък имаше. В село Доган Хисар се препитава населението повече със скотовъдство – кози, овце, говеда. Като един стопанин имаше сюрин добитък от 200–1000 бройки. Богати стопани, но и труд голям и зиме и лете ги изкарваха на паша. И зиме и лятос и дене и ноще пасях. Зимата до 15–20 километра надалеко – мерията далеко от селото. Все на открито – на мерията от Димитровден до 1 март на открито на снега и дъжда. Никаква сая, никаква колиба на овчаря. На дъжда и снега лежаха овчарите с кучета, които вардеха от вълците. Нощем ги 12 часа пасяха на попаска. Вълци много и чакали нападаха стадото. Опасни бяха особено като се бесуваха къде февруари. Събират се на глутници и нападат стадото, от нищо не се плашат, но овчарите се справяха. Брашно за храна на гърба носеха овчарите на 15 до 20 километра. Сами си хляб правеха. Пити трана и каша си сваряха. Трудности големи и така водяхме добитъка без храна, но с голям труд на дъжда и снега. И на мокра земя спяхме – само покрив 1 шал. Храната на добитъка беше гората. Всичко зелено като листа, туй беше храната. Зелена гора така пасяха добитъците в гората. Мъжете овчарето, облечени с вълнени дрехи добре с шелвари, с цървули, калпакът от агнешка овча кожа. Селевлук от мишин да пазят от мокро. На селевлук голям нож и парабел. Патлак карадали (черногорски) с 6 патрона. Чакмак за огън с кремнен, пращен и лика са сложени вътре да ги не мокри.

Селото се препитаваше от мерията и горите голямо богатство. А гърците го без пари взеха всичкото. Земеделие имаше в селото, най-вече лозарство. Богато – стара пръчка миндале и бадеми. Селото граничеше с 8 села и беше полицейски участък с казарми с турска войска да се пазят от комитите, но нищо не можах да заловят турската жандармерия и войската в това упорито село. На югоизток – турско село с население около 40 семейства. На юг Домуздер с население около 200 къщи, българско село. На юг – с. Дервент с около 280 къщи. На запад – с. Ожикой около 30 къщи. На запад – с. Карака с около 70 къщи. На северозапад – Анджак с около 40 къщи. На север – Тахтаджик с около 30 къщи с богати планински гори. На североизток – село Пишманкуво и така граничахме с 8 села. На север – големи балкани, гори, пасбища. Планини над 1000 метра. Балкани за курорт, пасбища за стока. Планината Кикаля или планината Селешница,

Пиралан, Кадърица, Курбалак, Раевица над Козир дерето Бойкова поляна, Конаците. Всички планини за летен курорт. Ако бяха в България Тракието щяха да бъдат летен балкански курорт за населението от Дедеагач. Бойкова поляна е на пътя между Доган Хисар и Тахтаджик планина и се намира на водораздела между Доган Хисар и Тахтаджик с големи гори. Студен извор със сладка вода, бистра. На Бойкова поляна на върха се намира и нашата

нива – 12 декара на Кирю Ангелов Карамитрев и на Мавер Куцов и Димитър Каванозов. Лятно време на планините изкарвахме доените добитъци на мандруване. Довеждахме и яловите, шилетата, агнетата. Агнетата. Кочовите и на ягнетите ялови с големи кло-туци звънци и така си прекарвахме в работа балканския си курорт. Имената на селището – мерията и горите Кунаците, Мадене, Бойкова поляна... Раевица, планината Курбалак, Кадърица, Пиралан, Свети Илия-черквата, Сарп дере пичи гъза, Карамитрювия Кедик, Бижерово бърце, Аливо бърце, Аливата кория, Сапунарвет, Кедик Таловия Кедик Ушувица бакар Дерето Орешки дол... Лазарето Дерето Мореви Кедик Чифлика Армагано, Сарджевия чифлик, Пеева чука, Кертомите, Гюмлю река-та – седалището на четата на Маджаров войводата, Делипеева чука, на Кирю Ангелов ягъса кошарето, Топси бърце, Маденет, Каракуше, Дерето Салтак тепе Ривовите ниви, Ивиловия чифлик, Данедереси, Саракостовите кории, Голакът, Данекидик, Козалан, Капина, Маврово бърце, лозято Саето, лозято Йовчеви, лозя Крушовите, лозято Рангеле, лозято Голямата река, лозято Печинко, Риганево, падина Неделчова, чешма лозято Свети Георги черквата, Акманжи дере, Арлите падини, Кюлюми тепе, Чекарянвия чифлик, рланината Габровица Керешлика, Сус Тепе, Стамболовия чифлик, Бяла Вода, Катранджевия чифлик, Кутелето, кошарите на Митрю Карамитрев, Сливите, Долната поляна, Горска поляна, Нивите, Марин тепе, Варатца, Черкезовите колиби, Вакчето, Валживата кошара, Пелтековите колиби, селището Жожова чука, Арман кедик, Ялабуковите кошари, Карамановите кошари Арпакжик гризловка, Жо-

жова чука Липовица, Ривови ниви, Сапунаревата кошара, Голямата река, Сапунареви агъле – кошари, Риганева падина и други много за спомен на село Доган Хисар

До 1912 г. до Балканската война с турското население съседни до Доган Хисар Бадурен Хаджикой Карака с живеехме много добре. Далеч по на 5 километра от село Доган хисар Бадурен Хаджикой Карака с ние имяхме голямо скотовъдство

■ Кирю Карамитрев и Стана Карамитрева – родителите на автора на тази история и сестрата на Кирю Петра Карамитрева. Кирю и Петра умират от тиф през 1921 г. в Лариса, където са интернирани

ходехме в тяхната мерия пасяхме и техните добитъци и нищо не ни казваха. Ние имяхме големи гори – прави чисти за мертеци на къщи. идваха турските села сечеа и продаваха в град Дедеагач и така дотогаз се разбирахме в добър комшулук. Само село Фъндажак на около 7 километра от Доган Хисар през 1913 г. лятото почна турския башибозук да върлува, пали селото, коли населението – деца, старци, жени, ограбвали добитъка около 30 хиляди дребен добитък ограбиха, също и едър рогат добитък. Село Фъндажак на 7 километра от Доган Хисар северозападно от Доган Хисар далеч събира турските башибозуци от Гюмюрджинско и Кошукавашко и селото Фъндажак. Хорото нападнаха. Село Доган Хисар западно от селото малката река почнаха да стрелят. Маджаров, храбрият български войвода укрепи фронт от височината Варатци, западно от селото. Беше към 3 часа подиробед и аз бях с турски маузер от Анфер (Енвер) пашовата армия в Фере като я плениха. И така местното население на село Доган Хисар и четата на Димитър Маджаров се биеха заедно. Кой каквато пушка има и Маджаров хвърли една бомба одринка да се сплшат турците. Падна убит един турчин и 7 бълга-

ри. Удариха северната страна на селото. Беше къде 3 часа подиробед и така почнаха да горят и палят селото. Още 2 пъти дойдоха и унищожиха селото. И така около 30 хиляди дребен добитък и около хиляда едър добитък земаха плячка. Цяло лято гладувахме, хляб няма. Благодарение на лозята имаха грозде... И добитък колахме. С месо без сол се хранехме цяло лято. Иван Йовчев Ривов, българин от село Доган Хисар, служел в турската армия в одринския турски гарнизон разправя. Колко е вярно не зная, но близък мой приятел беседвахме. Турските офицери подканвали турските войници, които желаят да се облекат в цивилни дрехи маскирани и да почнат да върлуват по българските села, да колят жени деца, старци, да ги убиват и да се гаврят младите жени. И както стана, колежа, ограбиха селото цялото през 1913 година, докато дойде България със

сключването на Букурещкия договор.

А сега тракийски традиции, годежи, сватби и носии на тракиец българин и жените. Носиите на мъжете облекло костюм, риза, на кръста шалваре, калпак с агнешка мазна кожа на Георгиевден заклано само за калпак и шалваре. Науша, царвули, мустаци всеки ергенин и мъже в зимно време кожуси, шалове на кърпа и шалове завиваха главите и ушите и устата да се пазят от вятъра и студа. Жените – облекло фустан, сая гриша подпусна вързан на главите рачиник с плитка, вързан калце, вълнена престилка и обувки. Годежите и сватбите на момъка бащата брато или от жените някоя зима златен пръстен и отива на семейството на момичето и поискват тяхното момиче. Ако е съгласна дава пръстена обявяват тайна главилка. Сега момъкът почва да се готви за официална главилка. Купува обеци, гердане на шията, крондир, криво перо право перо, колан на кръст. Крундирана главата закичват на рачиника на главата й турски златни алтъни. Занасят ги во момичето обявяват главилка съюз за официално. После ходят 3 години, 2 после сватбата обявяват. 3–4 дена четвъртак, петък, събота и неделя ще гулеят, ще пият и ще се хранят. Мъжкият род поддържа

всички. Специално вино Бърдун. Всички роднини и близки поканват в събота и неделя до обед гулеят. Заколват 1 крава или 10 кози месо ракия, вино, готвено, прожолки, специално кешкек за сватбата. Твърда пченица вкусна на ломер смилат на едро, на 3 или 4 парчета напълват в един казан, увират добре. За сватбата заколваме 1 крава или 10 кози готвено, печено, кешкек, смлена пченица в казан сварена. 1 човек специално да го разбива. В друг казан разбита пченицата и тахане вкусно кешкек го наричат. Като дойдат сватбарите сипваха да ядат кешкек и сядат, пият гулеят в събота и неделя до обед. В неделя се събират близки и роднини – образуват кортеж. Сватове отиват в калтатите, зимат калтатата, отиват в невестите. Тръгнат за черквата за венчавка. Пръв свирача и лелята, втори калтатата, трети- зетят, четвърти – сватовите влизат в черквата. Попът посреща. Зетят хваща дясната страна Булката и деверът – лявата страна. Булката за ... и попът ги закарва в черквата. Калтатата държи 2 свещи, опяват и ги венчават. Оттам в зетя къщата отиват с гайдаджията вземат рода на булката. С дарове даряват мъжкия род всички.

От Смоленско, Чепеларе до Фере, до Марица и Бялото море никакво дере и река не го пресича. Казваме ертовите една в друга планините са свързани никаква река и падина не ги пресича от Родоп, Смоленско до гр. Фере сега в Гръцко една планина – един ерт ги свързва всички планини. Най-много вълците ходят по ертовите – високите места. В наше Тракия – вълци, чакали, диви прасета, сърни изобилие. Има организирано скотовъдство. Добитъкът да го оглеждаме е главният поминък на селото. Цяло зиме на открито пасем стадото от Димитровден до 1 март по старо пасеш ги и в труд и паша ги изкарваш. Като ги изгнеш и изяриш овцете и козите, до 1 юни отглеждаме малките агнетата и яретата. На 3 юни потеглюваме за планините. Зимата за зимно паша и сега на планините северно от селото на височина 1000 до 1500 метра над морско равнище. Гори големи, води студени. Цял ден под сенките ходят добитъците. Планините се казват Корбалак, Раевица, Бойкова поляна, Конаците, Елешница Кадърица, Пиролан елешница Лазарето дере, Козужеди деле о т който поим студена вода добитък, Бакара... Черква Свети Илия празнуваме с чевермета. Като идем на планината на 3 юни подбираме овчарите кои за какво са годни да пасат довените добитъци. Оделяме агнетата от майките. На 3 юни подбираме кой за какво е способен за довените добитъци. Оценене 2 или 3 по способности да довет и на мандри носят за кашкавал в селото преработват за кашкавал и сирена и подбираме на способните овчари от 25 до 30 годишни овчарите най-способни.

Продължава в следващия брой

ТРАКИЙСКА ЖЕНСКА НОСИЯ СТАНА ИЗЛОЖБЕН ЕКСПОНАТ

В Регионалният исторически музей в Хасково е подредена изложба „Музиката и моят град“. Един от експонатите в изложбата е женска носия, характерна за Тракия. Носията е част от сценичните облекла на

женския хор при представления на ансамбъл, който вече 60 години за народни песни и танци „Китна Тракия“, който всяка пролет събира в парк Кенана любители на фолклора.

ния фолклор в много страни. Носията е предоставена за изложбата от читалище „Тракия 2008“.

Експозицията представя музикалното изкуство на Хасково и неговите по-бележити представители в града. Тя напомня и за дълголетната традиция на събора на народното творчество „Китна Тракия пее и танцува“, който всяка пролет събира в парк Кенана любители на фолклора.

ЕКСКУРЗИЯ В ДОЛИНАТА НА РОЗИТЕ И НА ТРАКИЙСКИТЕ ЦАРЕ

КИРИЛ КИРЯКОВ

На 15 септември т.г. членове от дружеството „Лазар Маджаров“ в Сливен посетихме комплекса Дамасцена. Създадена през 1991 г. и е първата частна дестилерия за производство на розово масло в България. Компанията е лидер в производството на прочутото розово

масло, което прославя красивата ни страна по света. За добиване на 1 капка розово масло са необходими 30 рози, а за 1 л. първокачествено розово масло, 3000-4000 кг розови цветчета. Родината на Българската маслодайна роза – Дамасцена е Дамаск, столицата на днешна Сирия. Първото розово масло в България е признато за най-качественото в света.

По време на обиколката ни в комплекса се насладихме на красотата чистотата и аромата на хилядите рози и на спиращите дъха гледки. Посетихме Тракийския културен център, и се докоснахме до богатата култура на нашите предци-траките. Опитавме известното сладко от рози, мед от рози, розов ликьор и полова ракия. Не пропуснахме да опитаме уникални авторски блюда и прочутите десерти

с розова вода, приготвени по традиционния начин за този край.

След обиколката на комплекса Дамасцена посетихме наблизко ферма за щрауси. Опитавме крем карамел от щраусово яйце. (едно яйце на щраус се равнява на 18 бр. кокоши яйца. За по-

следно посетихме Шипченския манастир. Насладихме се и от красотата – Долината на розите и на Тракийските царе.

Останахме доволни от видяното в комплекса Дамасцена, фермата за щрауси и в Шипченския манастир. Прекарахме незабравими мигове в един прекрасен слънчев ден, изпълнен с емоции и зареждане.

ХАСКОВСКИТЕ ТРАКИЙЦИ ПОДРЕДИХА „КНИГИ С АВТОГРАФ“

Изложба „Книги с автограф“ откри по случай Деня на Хасково Тракийското дружество „Г.Сапунаров“ и читалище „Тракия – 2008“. Подредени са книги, дарени от авторите на читалищната библиотечна сбирка, на дружеството и на тракийски дейци по време на литературни премиери и срещи.

На видно място са поставени трудове с подписите на родения

в с Ефрем проф. Георги Янков, на писателя-историк Стоян Райчевски, на доц. Георги Граматиков, почетен гражданин на Хасково. Прославеният спортист з м с Димо Костов, почетен гражданин на Хасково, е оставил посвещение върху книгата за него, написана от Йордан Нанчев.

Автографи се четат върху книги с изследвания на историята и личностите на Тракия, написани от

Димитър Шалапатов, Пенка Чакалова, най-близката родственица на Капитан Петко войвода, д-р Кирил Бакърджиев и Мария Бакърджиева.

Представени са краеведски проучвания на Станка Битлиева, Марчо Латунов, Тянка Вълчинов и Славка Вълчинова и др.

Послания към тракийци са оставили писателите Никола Инджов, Петър Василев, Иван Енчев, Петър Ангелов, Хубен Стефанов,

Лидия Налбантова, общественикът Ангел Бонев и други творци на перото. Сред тях е и Ирена Радева, получила наградата на Тракийското дружество в Хасково на националния конкурс „Южна пролет“ – 2019 г. Авторите отправят поздрав към тракийци и по-

желания за успехи в родолюбивата им дейност. Израз на уважение и приятелство и белязани с уникалния почерк на дарителите, думите им остават като незабравим спомен от срещите с тях.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЗА ДЕНЯ НА СЪЕДИНЕНИЕТО

Денят на Съединението на България е сред паметните исторически събития, заели заслужено място в историята на българската държава, се казва в приветствието на председателя на СТДБ Красимир Премянов.

На 6 септември 1885 г., само седем години след Берлинския конгрес, на който България бе разпокъсана на части, българският народ наруши волята на Великите сили и обяви Съединението на Княжество България и Източна Румелия. Дейците на Съединението, в което активно участват и тракийци, ни дадоха пример за единство в съдбовни за нацията ни моменти, когато общата кауза в името на България е над всичко.

Само няколко години след Съединението, в България настъпва гражданско и политическо разединение, което продължава и до днес. 135 години по-късно, ние отново сме изправени пред предизвикателството да отстояваме достойното съществуване на България, чиито интереси изискват национална отговорност за реализиране на завещания ни идеал, изписан на сградата на Народното събрание – „Съединението прави силата“.

Нека в днешния ден да отдадем заслужена почит на всички патриоти, които с присъединяването на Източна Румелия към Княжество България поставиха националните интереси над политическите си пристрастия, превърнаха в реалност идеалите за териториална и държавна цялост на Отечеството и издигнаха международния авторитет на страната!

Честит празник!

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честити на рождениците на Съюза през месец октомври:

Анка Атанасова – Свиленград.....1 октомври 1947 г.
Георги Димитров 2 октомври 1957 г.
проф. Светлозар Елдъров – София... 3 октомври 1956 г.
Каля Кирчева – София 5 октомври 1925 г.
Иринка Петрова – Исперих 6 октомври 1944 г.
ген. Тодор Бояджиев – София 10 октомври 1939 г.
д-р Георги Йорданов – Пловдив..... 12 октомври 1956 г.
Росица Тодорова – Павликени 12 октомври 1959 г.
Елена Василева – Исперих..... 15 октомври 1951 г.
проф. Георги Янков 15 октомври 1946 г.
Чавдар Георгиев – София 18 октомври 1955 г.
Радка Стоянова – Средец 24 октомври 1941 г.
Божанка Николова – Средец..... 30 октомври 1944 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня ИВАНОВА, Елена АЛЕКОВА и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка ЯНЕВА (Сливен) – 0897601560; Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) – 0894 044 420; Веска ЛАМБОВА (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

„Орловите скали“ – още едно светилище на древните хора

ВЕНЦИСЛАВ СТАЙКОВ

Бях предвидил тази разходка точно за лятото, когато е много топло и времето не позволява продължително скитане по планинските пътеки под слънчевите лъчи. Знаех, че светилището „Орлови скали“ е много по-достъпно, след като се направиха подобренията към това място, а именно да се асфалтира пътя, да се сложат указателни табели, да се постави маркировка и да се изградят беседки и дървени пейки за туристите. Сега до това светилище, което се намира само на три километра от гр. Ардино се стига за около петнайсет минути пеша. А и Дяволският мост е наблизо, така че разходката може да се съчетае с посещение и на двете места, които са емблематични за този район. За наше щастие времето от сутринта беше облачно и по-скоро можеше да завали, отколкото да запече ярко слънце.

От Кърджали до Ардино се стига за не повече от трийсет и пет минути, въпреки почти непрекъснатите завои. Преминва се през малки селца покрай пътя, които са разположени на надморска височина от 400–700 метра. Преди

са почти скрити от гъстата гора. По добре отъпкана пътека се стига до култово място, на което в скали, високи между 25 и 30 метра има множество изсечени трапецовидни ниши. Предполага се, че първите изсичания на мегалитни култови съоръжения, като шарпани, улеи, шерни, олтари, пещери-утроби, скални пазители, долмени, кромлехи и други подобни са направени преди 8000 и повече години. Българските светилища предхождат всички други известни в Европа, а цивилизацията на прототраките е била по-древна от шумерската, египетската, гръцката и много други древни цивилизации. Всъщност, може

гр. Ардино се намира туристическия комплекс „Белите брези“ – едно прекрасно място за разходки и почивка в планината. Малко преди да се навлезе в града има указателни табели към светилището „Орлови скали“.

На надморска височина от 762 метра са разположени няколко скални къса, които

да се каже, че те са нейни наследници.

Само в Източните Родопи са открити над сто светилища, които са дело на човешка ръка. Така наречените Орлови скали е едно от светилищата с най-много трапецовидни ниши създадени на едно място. Учените са преброяли 97 на брой, но има и много недовършени

или ерозирали. Нишите се намират на скали, които на някои места са с височина 25 м.

Обиколих светилището отвсякъде, спуснах се даже до съседните скали, които бяха доста трудни за достигане и се уверих, че този скален комплекс крие много изненади. На основната скала са изсечени множество ниши. Интересното тук е, че има ниши обърнати и към четирите посоки – на запад те са 55, на юг са 35, на север 5 и на изток има още няколко, но те са почти изличени.

Няма да се впускам в подробности относно значението на скалните ниши, тъй като тази тема съм я засягал неведнъж в моите пътеписи и репортажи по телевизии и радио. Мога само да повторя това, което съм казвал многократно –

нишите и всички други изсичания и допълнително създадени в скалите форми са дело на човека, а прецизно избраните скали са били „църквите на открито“. Тези светилища са били портали към отвъдното и са служели на хората, както за връзка с космическите сили и енергии, така и за провеждането на ритуали в определени дати през годината.

Нишите са и един вид макети на пещерите-утроби, които изобилстват в Източните Родопи. Някои учени смятат, че те са урни, в които се е поставял праха на мъртвците, други са на мнение, че те

са кодове за връзка със златни находища, но тези хипотези за мен са толкова несъстоятелни, колкото е, че може да са хранилки за птици или пчелни кошери.

Екопътеките към светилището са две. За препоръчване е на отиване или на връщане да се мине по горната, където местни поети са написали на дървени плочки свои стихове. Над пътеката са и руините на древна тракийска крепост, наречена Калето. Тя е обхващала площ от половин декар и е описвала неправилен кръг с диаметър около 67 метра. Около градежа, който напълно се е свлякъл могат да се открият фрагменти от тракийска керамика. („Нов живот“)

Снимки: Венцислав Стойков

